

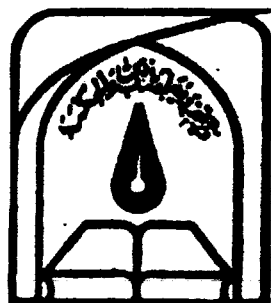
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1970
10/10/70

۳۸۲۸

مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران
تیمتهدارک

۱۳۸۰ / ۶ / ۲۸

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده هنر

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد پژوهش هنر

**هنرمند و واقعیت اجتماعی جامعه کنونی ایران
با تأکید بر هنرهای تجسمی**

~~۰۱۱۱۱۱۱۱~~

الهام ایل بگی

014964

استاد راهنما

۳۸۲۱۸

دکتر علی اکبر فرهنگی

بهار ۱۳۸۰

۳۸۲۱۸

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم/ آکلی الهام ایل بگی تحت عنوان: هنرمند و واقعیت اجتماعی جامعه کنونی ایران با تاکید بر هنرهای تجسمی را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر علی اکبر فرهنگی	استاد دانشیار	
۲- استاد مشاور	—	—	—
۳- نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر مجتبی انصاری	استادیار	
۴- استاد ممتحن	دکتر حبیب آیت اللهی	دانشیار	
۵- استاد ممتحن	دکتر مجتبی انصاری	استادیار	

بسمه تعالی

مرکز اطلاعات مدرک علمی ایران
تمت مدرک

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته پژوهش های فلسفی است که در سال ۱۳۸۰ در دانشکده هنر دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر علی ابراهیم زنجیری، مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب الهام ایل بی دانشجوی رشته پژوهش های فلسفی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: الهام ایل بی

تاریخ و امضا:

۸۰/۳/۶

تقدیم به مادر، پدر و برادر عزیزم؛
و رضای مهربان که گام به گام در این راه
مرا همراهی و مساعدت نمود.

**و با تشکر از استاد راهنمای محترم جناب آقای دکتر علی اکبر فرهنگی که
بدون مساعدت و راهنمایی های ایشان انجام این پایان نامه میسر
نمی شد.**

**و با تشکر از استادان محترم جناب آقای دکتر حبیب ا... آیت اللهی، آقای
دکتر انصاری، آقای دکتر خزانی و سرکار خانم دکتر شایسته فر و کلیه
استادانی که در ضمن تحصیل از محضر ایشان بهره مند گشتم.**

**و دوستانی که در این راه لطفشان شامل عالم بود:
کبری اللهیاری، نازیلا منصور بیگی، کاترین بیک زادگان**

چکیده

رساله «هنرمند و واقعیت اجتماعی جامعه کنونی ایران» [با تأکید بر هنرهای تجسمی] یک تحقیق میان رشته‌ای که به بررسی وضعیت اجتماعی هنر در جامعه معاصر ایران می‌پردازد.

در این رساله ضمن توضیح و تبیین تاریخچه و لزوم هنرها در عرصه اجتماع و تعریف واقعیت اجتماعی به عنوان مبحثی مهم در جامعه‌شناسی، به مسائل و عواملی می‌پردازیم که بعنوان واقعیت‌های اجتماعی در دیدگاه و شیوه کار هنرمند و دیدگاه و طرز تلقی مخاطب از هنرمند و اثر او مؤثر است.

این عوامل که غالباً عوامل اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی و عموماً مسائل روزمره زندگی می‌باشند، بعضاً ایجاد مشکلاتی برای هنرمند و مخاطبانش می‌کنند که از جمله مهمترین آنها ضعف سواد بصری مخاطبان است که سبب مهجور ماندن هنر در اجتماع می‌گردد و یا مشکلات اقتصادی که در زمینه فعالیت‌های هنری و سفارشات اجتماعی برای هنرمندان پیش می‌آید و مسائلی از این دست....

راه‌حلهایی که برای بهبود این مشکلات پیشنهاد گردیده است در مرحله اول تلاش برای ارتقای سطح سواد بصری جامعه است و در مراحل بعدی تدابیر و راهکارهایی است که باید دولت یا نظامهای قانونگذار و مراجع و مسئولین ذی‌ربط در امر هنر، در مورد مشکلات طرح شده، اتخاذ نمایند که از جمله آنها می‌توان بر آموزش هنر در همه مقاطع و آموزشگاهها و انتخاب اساتید شایسته، استفاده از آثار هنری در سطح شهرها و انظار عمومی، تأمین نیازهای اجتماعی و حقوقی هنرمندان به لحاظ بیمه و بازنشستگی و امثال اینها نام برد.

* واژگان کلیدی: هنرمند، هنر، اثر هنری، واقعیت اجتماعی، مخاطب، جامعه، تعامل.

فهرست مطالب

صفحه

مقدمه ۱

کلیات تحقیق ۳

فصل اول

تاریخچه پیدایش جوامع، هنر و ضرورت و اهمیت هنرها ۷-۱۹

۱-۱: تاریخچه ۷

۲-۱: تعریف جامعه ۹

۳-۱: ضرورت و اهمیت هنرها ۱۱

۴-۱: نقش تعاملی هنر و هنرمند با جامعه و عوامل محیطی، بعنوان واقعیت اجتماعی ۱۵

فهرست منابع فصل اول ۱۹

فصل دوم

واقعیت اجتماعی چیست؟ ۲۱-۳۱

فهرست منابع فصل دوم ۳۱

فصل سوم

جامعه، طبقات و دیدگاههای آنان ۳۳-۴۱

بخش ۱-۳: طبقه‌بندی هنر بر اساس طبقات جامعه ۳۳

بخش ۲-۳: تأثیر متقابل طبقات و دیدگاههای عوام و خواص ۳۷

فهرست منابع فصل سوم ۴۱

فصل چهارم

تحلیلی بر ابعاد و نمودهای واقعیات اجتماعی در جوامع کنونی ۴۳-۸۶

بخش ۱-۴: تأثیر باورداشت حاکم بر جامعه ۴۳

بخش ۲-۴: هنر به عنوان «کار» یا «تفنن»؟ ۴۸

صفحه

بخش ۳-۴: هنرمند و سفارش اجتماعی.....	۵۱
بخش ۴-۴: تفکیک هنر به هنرهای زیبا و هنرهای کاربردی عامل انزوای هنر در جامعه.....	۵۷
بخش ۵-۴: تأثیر حامیان و ناشران به عنوان عوامل غیر آشکار.....	۶۲
بخش ۶-۴: چه کسانی و چگونه هنرمند می‌شوند؟.....	۶۳
بخش ۷-۴: شکل، محتوی، موضوع، معنی.....	۶۵
بخش ۸-۴: هنر، پدیده‌ای پویا.....	۷۰
بخش ۹-۴: سواد بصری عامل بسیار مؤثر بر چگونگی ارتباط بین مخاطب و اثر هنری.....	۷۷
فهرست منابع فصل چهارم.....	۸۵

فصل پنجم

«هنرمند و واقعیت اجتماعی جامعه کنونی ایران» (با تأکید بر هنرهای تجسمی).....	۸۸-۱۱۷
فهرست منابع فصل پنجم.....	۱۱۷

فصل ششم

نتیجه‌گیری و ارائه راهکارها.....	۱۱۹-۱۲۶
فهرست منابع فصل ششم.....	۱۲۶
نمونه پرسشنامه طرح شده برای هنرمندان.....	۱۲۷
نمونه پرسشنامه طرح شده برای غیر هنرمندان.....	۱۳۰
نتایج بدست آمده از پرسشنامه‌ها.....	۱۳۳
فهرست منابع و مآخذ.....	۱۴۲-۱۴۳
چکیده انگلیسی.....	۱۴۴

مقدمه

هنر پدیده‌ای است که از دیرباز و شاید به جرأت بتوان گفت همراه با خلقت بشر پا به عرصه وجود نهاده است. از نقاشیهای غارهای لاسکو و آلتامیرا تا بعدها در صنایع مستظرفه یعنی زمانی که در وسایل کاربردی از تزئینات استفاده شد تاکنون تمامی عرصه‌های زندگی اعم از صنعت و فن آوری و زندگی روزمره از هنر بهره می‌جویند و هنر هرگز از زندگی آدمی جدا نبوده است.

انسان با فطرتی زیبایی‌شناس و زیبایی‌دوست و با فطرتی مایل به خلاقیت، هنر را پدید آورد و با شکل گرفتن جوامع بشری و فرهنگ و تمدن، هنر هر فرهنگ و هر جامعه شکل خود را یافت و تأثیرات شرایط خود را پذیرفت.

هر جامعه دارای پدیده‌های گوناگونی است که بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند هنر هم بعنوان یکی از این پدیده‌ها هم بر محیط خود تأثیر می‌گذارد و هم از محیط تأثیر می‌پذیرد یعنی نوعی رابطه تعاملی دارند و هنرمند بعنوان آفریننده اثر و جامعه و اقشار مختلف مردم بعنوان مخاطب از این قاعده مستثنی نیستند. همچنین عواملی در جامعه بر هر دوی این گروه تأثیر می‌گذارند که جایگاه و عملکرد هر یک را در جامعه تبیین می‌کند که در فصلهای بعد از آنها بعنوان «واقعیت اجتماعی» یاد خواهیم کرد و به توضیح مبسوط درباره آن خواهیم داد. با مقدمه کوتاه فوق می‌پردازیم به تاریخچه پیدایش جامعه و نقش و ضرورت هنرها در آن و تعریف واقعیت‌های اجتماعی و نظامهای طبقاتی و سپس به تحلیل این واقعیتها و نحوه تأثیرگذاری آنان بر هنرمند و جامعه خواهیم نشست و براساس آن به واقعیت اجتماعی جامعه کنونی ایران و جایگاه هنرمند در شرایط فعلی و رسالت او برای اعتلای هنر ایرانی خواهیم پرداخت. این که نتیجه تلاش هنرمند دست‌خوش چه واقعیت‌هایست و هنرمند ایرانی امروز تحت تأثیر چه شرایط و مشکلاتی

دست به آفرینش اثر میزند و مخاطب نیز در این واقعیت‌ها شریک و اثر پذیرنده و اثرگذار است خود از مباحثی است که در جای خود به بحث در مورد آن خواهیم نشست. تا که قبول افتد و چه در نظر آید...

کلیات تحقیق

تعریف مساله و بیان سؤالهای اصلی تحقیق:

واقعیات آن هم واقعیت‌های اجتماعی اموری هستند که انسانها به طور عینی با آنها مواجه می‌شوند و از این عینیت، ذهنیتی در اذهان ایشان به وجود می‌آید. در میان واقعیت‌های کثیری که وجود دارد آن که از همه مهم‌تر و عیان‌تر می‌باشد واقعیت زندگی روزمره است که در این واقعیت تمامی عوامل حاکم بر جامعه شامل فرهنگ، اقتصاد، سیاست، عوامل جغرافیایی، عوامل اداری، حقوقی، اجتماعی و ... سهم عمده دارند. همه افراد در واقعیت زندگی روزمره به سر می‌برند و در حقیقت یکی از مسائل آنان تعبیر همزیستی این واقعیت با حوزه‌های وابسته به واقعیتی است که در آن زندگی می‌کنند و در نتیجه در بیان نزد اشخاص متفاوت است و بالطبع واقعیت در نزد هنرمند با ابعاد روحی خاص خود با عامه مردم تفاوت دارد. در این پایان‌نامه سعی بر این است که با توجه به طرز تلقی هنرمندان و عامه مردم از هنر و هنرمند و جایگاه آنها در جامعه، واقعیت اجتماعی حاکم بر جامعه معاصر ایران را تبیین نمایم بدین ترتیب سؤالهای اصلی تحقیق به شرح زیر می‌باشد؟

۱- واقعیت اجتماعی چیست و واقعیت اجتماعی از نظر خواص (هنرمندان) و عوام (غیر هنرمندان) چه تفاوت‌هایی دارد؟

۲- نگرش هنرمند نسبت به مخاطبان خودش و نگرش مخاطبان نسبت به هنرمند چیست؟

۳- مخاطبان نسبت به خودشان چگونه می‌اندیشند؟

در کک مخاطب از دیدگاه هنرمند نسبت به او چگونه است؟

نام و عنوان هنرمند چه تأثیری بر قوت و ضعف اثر هنری‌اش در اذهان جامعه دارد؟

سابقه و ضرورت انجام تحقیق

در عرصه هنر ایران، عدم توجه به چنین مساله‌ای (شناخت واقعیت اجتماعی) موجب شده است که در بیشتر موارد هنرمند، جدای از آنچه در جامعه او می‌گذرد به فعالیت پردازد و انگونه که شایسته است نه به کار گرفته شود و نه موثر واقع گردد. این تحقیق توان آن را دارد که به رفع چنین نقیصه‌ای اقدام نماید و به نظر می‌آید در گذشته و در مورد ایران چنین تحقیقی کمتر صورت گرفته باشد.

فرضیه‌ها

- ۱- واقعیت اجتماعی از نظر خواص (هنرمندان) و عوام (غیر هنرمندان) متفاوت است.
- ۲- نگرش هنرمند و مخاطب نسبت به یکدیگر اثر تعاملی دارد.
- ۳- مخاطبان طبق نگرش خود از هنرمندان انتظاراتی دارند.
- ۴- عنوان و نام هنرمند (شهرت) در اذهان مخاطبان باعث بی توجهی به قوت و ضعف اثر می‌شود.
- ۵- برخی از هنرمندان درک صحیحی از عوامل اجتماعی موثر بر هنر ندارند.

هدف‌ها

- ۱- بیان تفاوتها و واقعتهای اجتماعی هنرمندان و عوام
- ۲- تبیین نگرش مخاطب نسبت به خودش (واقعیت اجتماعی مخاطب)
- ۳- تبیین جایگاه هنرمند در واقعیت اجتماعی موجود

۴- پاسخ هنرمند به نیاز مخاطبان خود با توجه به واقعیت اجتماعی موجود و فراهم

آوردن سبک و مکتبی پذیرا

چه کاربدهائی از انجام این تحقیق متصور است

کاربرد این تحقیق آماده سازی یک سری اطلاعات برای هنرمندان و دست‌اندرکاران

هنر در جهت شناخت واقعیت اجتماعی جامعه خود است و از این طریق توانایی آن را

می‌یابند که با مخاطبان خود ارتباط بهتری داشته باشند و بتوانند به نیازهای ایشان پاسخ

گفته و سبک و مکتب پذیرایی را فراهم آورند.

فصل اول

تاریخچه پیدایش جوامع، و هنر و ضرورت و اهمیت هنرها